

**BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QUVCHILAR UCHUN
MOTIVATSIYANI OSHIRISH USULLARI.**

G'ofurova Maxsudaxon Murodjon qizi

Qo'qon Universiteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Tinmasdan o'qi va o'yla(Stiv Jobs)

Annotatsiya: Bu maqola boshlang'ich ta'lim davrida o'quvchilarni ilhomlantirish va ularga qiziqtirish uchun samarali usullarni ta'kidlaydi. Maqolada, o'quvchilarni o'rganishda motivatsiyani oshirishga yo'l qo'yish uchun bir qator muhim usullar ko'rsatilgan. Maqsadlarni aniqlash, yaratuvchi muhit tuzish, real hayotga taalluqli darslar, muvofiqlik va muvofaqqiyatni ta'kidlash, qiziqarli vositalardan foydalanish, shaxsiy qobiliyatlariga e'tibor bermoq, va yaxshi namoyish berish kabi amaliy usullar o'quvchilarni o'rganish yo'liga ko'maklashuv beradi. Bu usullar, o'quvchilarni ilhomlantirib, o'rganishda qiziqtirish va ularga o'zlarini rivojlantirishga ma'naviy o'zaro intilish yaratishda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: O'quvchilarni ilhomlantirish, muvofaqqiyat, shaxsiy rivojlanish, motivatsiyani oshirish usullari.

Abstract: This article highlights effective ways to inspire and engage students in elementary education. The article shows a number of important ways to increase student motivation in learning. Practical methods such as setting goals, creating a creative environment, real-life lessons, emphasizing relevance and achievement, using interesting tools, focusing on individual skills, and good presentation support students' learning. These methods play an important role in inspiring students, engaging them in learning and creating a moral mutual desire for self-development.

Keywords: ways to inspire students, success, personal development, motivation.

Аннотация: В этой статье освещаются эффективные способы вдохновения и вовлечения учащихся в начальное образование. В статье показан ряд важных способов повышения мотивации учащихся в обучении. Практические методы, такие как постановка целей, создание творческой среды, уроки из реальной жизни, подчеркивание актуальности и достижений, использование интересных инструментов, сосредоточение внимания на индивидуальных навыках и хорошая презентация, поддерживают обучение учащихся. Эти методы играют важную

роль в воодушевлении студентов, вовлечении их в обучение и создании нравственного взаимного стремления к саморазвитию.

Ключевые слова: способы вдохновения студентов, успех, личностное развитие, мотивация.

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni ilhomlantirish va ularga o'rganishni sevimli qilish juda muhimdir. Bu maqolada, boshlang'ich ta'lim davrida o'quvchilarni ilhomlantirish uchun amaliy va samarali usullar ko'rsatiladi. Motivatsiyani oshirishda maqsadlarni belgilash, yaratuvchi muhit tuzish, real hayotga taalluqli darslar, muvofiqlik va muvofaqqiyatni ta'kidlash, qiziqarli vositalardan foydalanish, shaxsiy qobiliyatlariga e'tibor bermoq, va yaxshi namoyish berish kabi asosiy qadriyatlar yoritiladi. Bu usullar, o'quvchilarni qiziqtirish, ularga o'rganishni sevimli qilish va muvaffaqiyatga yo'l qo'yishda katta ahamiyatga ega bo'ladi. Harakatlantiruvchi motivlarni o'rganish, to'g'ri qo'llash va uni to'g'ri yo'naltira olish pedagogik faoliyat mazmunining asosiy mohiyatini belgilaydi. Motivlashtirish - (lotincha moveo - harakatlantiraman, siljitaman degan ma'nolarni anglatadi) bu o'quvchilarni samarali o'quv-biluv faoliyatiga, o'quv materialini mazmunini faol o'zlashtirishga yo'naltiradigan jarayonlar, metodlar, vositalarning umumiy nomidir. Obrazli qilib aytganda, motivlashtirish tizginlarini o'qituvchi ham, o'quvchilar ham o'z qo'llarida tutib turadilar. O'qitish faoliyati nuqtai nazaridan qarasa, ta'limni motivlashtirish, o'qish faoliyati nuqtai nazaridan qarasa, o'quv-biluv faoliyatini motivlashtirish haqida gapirish mumkin. Motivlashtirish shaxsning ruhiy holati va munosabatlarining o'zgarish jarayoni sifatida motivlarga asoslanadi. Motivatsiyaning instinkt nazariyasi xulq-atvorni turg'un va tug'ma xulq-atvor naqshlari bo'lgan instinktlar rag'batlantiradi deb taxmin qiladi.¹ Uilyam Jeyms, Zigmund Freyd va Uilyam Makdugal kabi 5 ta psixologlar xulq-atvorni rag'batlantiradigan bir qator asosiy insoniy disklni taklif qilishdi. Bunday instinktlarga organizmning yashashi uchun muhim bo'lgan qo'rquv, poklik va muhabbat kabi biologik instinktlarni kiritish mumkin. Bu esa o'quvchini o'z vaqtida vijdonli, rostguy bo'lishga o'rgatadi. O'qituvchi bilimga baho qo'yish vaqtida o'quvchining materialni o'zlashtirish saviyasi, bola tafakkurining

¹ Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturi // O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining axborotnomasi, 7-maxsus son. - T.: „Sharq“, 1999.

o'sish darjasi, zenining rivolanishi kabi xususiyatlarini hisobga oladi: o'quvchilarning ishlash sur'ati, qobiliyati, o'qishga ishtiyoqi, nutqning o'sish darjasi o'rganiladi.

Shuningdek, ayrim, o'quvchilarda uchraydigan qurqoqlik, uyatchanlik, tortinchoqlik o'z kuchiga ortiqcha baho berish, ishonmaslik, shoshqaloqlik, kamgaplik xususiyatlari bartaraf etiladi. buning natijasida ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi faoliyatining uyg'unligi ta'minlanadi. Bilim, ko'nikma va malakalarni tekshirish va baholashning tarbiyaviy ahamiyati shundaki, bunda o'quvchilarda o'qishga, o'z yutuqlari va muvaffaqiyatsizliklariga nisbatan munosabat shakllanadi, qiyinchiliklarni yengish istagi tug'iladi. Baho unda hamisha o'quvchi sifatida, shaxs sifatida o'ziga nisbatan muayyan bir munosabatni hosil qiladi. O'quvchining o'ziga nisbatan bu munosabatni, bu tuyg'ularni o'qituvchi uning hatti-harakatlaridagi irodalilik, jamoatchilik, o'zaro bir-biriga yordam berish kabi sifatlarni shakllantirish borasida ustalik bilan ishlatadi. Umuman olganda ta'lim– tarbiya jarayonida bilim, ko'nikma va malakalar shakllanganligini nazorat qilish muhim o'rin egallaydi.²

Bundan tashqari yana savod o'rgatish metodikasi, ya'ni elementar o'qish va yozishga o'rgatish juda muhimdir. Bolalarga savod o'rgatish pedagogika fanidagina emas, balki ijtimoiy hayotda ham juda jiddiy masalalardan hisoblanadi. Chunki xalqning savodxonligi mustaqillik uchun, siyosiy onglik uchun, madaniyat uchun kurash quolidir. Mustaqil O'zbekiston Respublikamizda har bir kishining savodxon bo'lishiga alohida e'tibor berilmoqda. Ma'lumki, savod o'rgatish jarayonidagi o'qish darslarining asosiy vazifasi o'quvchilarga tovush va harfni tanishtirish, ulairning to'g'ri talaffuzini o'rgatish orqali bolalarda to'g'ri, ongli, ifodali o'qish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Shuningdek, o'quvchilar lug'atini boyitish, bog'lanishli nutqini o'stirish, bilimni boyitish, tafakkurini shakllantirish, eshitish, qabul qilish sezgisini o'stirishda ham bu davr mas'uliyatligi bilan alohida o'rin tutadi. O'qishga o'rgatish uchun, avvalo, o'quvchi tovush va harf bilan yaxshi tanishtirilishi lozim. Tovush va harf bilan tanishtirishda bo'g'indan tovushni ajratish tamoyiliga rioya qilinadi. Harf bilan tanishtirish bir necha xil yo'nalishda amalga oshirilishi mumkin: 1. Mazmunli rasm yuzasidan savol-javob usuli bilan bog'lanishli hikoya tuzdiriladi.

² Boshlang'ich ta'lim bo'yicha Yangi tahrirdagi o'quv dasturi // „Boshlang'ich ta'lim". jurnali. — Toshkent, 2005. - № 5. 21 —33- betlar.

Undan kerakli gap, so'ng kerakli so'z ajratib olinadi, so'ngra so'z ustida yuqoridagi kabi tahlil ishlari uyushtiriladi. 2. So'z asos qilinib, analitik mashqlar yordamida o'rganiladigan tovush ajratib olinadi. Masalan: oy. O'qituvchi oy rasmini ko'rsatadi, o'quvchilar uning nomini - so'zni aytadi. O'qituvchi o tovushini cho'zib (o-o-o-y) aytadi va qaysi tovushni cho'zib aytayotganini o'quvchilardan so'raydi.³ O'quvchilar o tovushini aytgach, uning xususiyatlari haqida savol-javob o'tkaziladi. O tovushli so'zlar o'ylab toptiriladi. Shundan so'ng o harfi kesma harfdan yoki rasmi alifbodan ko'rsatiladi. Bunda o harfining shaklini esda olib qolishlariga alohida e'tibor qaratiladi.

Umuman olganda, har bir o'qish darsida, albatta, bo'g'in tuzilishi murakkab bo'lgan so'zlarni o'qish mashqi o'tkazilishi lozim. Bu usul o'quvchilarda o'qish malakasining takomillashuviga yordam beradi. O'qishga o'rgatishda so'zlarni va gaplarni to'ldirib o'qish ko'nikmalarini hosil qilish o'quvchini gap tuzishga, tez fikrlashga yo'naltiradi.⁴ O'quvchi tushirib qoldirilgan harf va so'zni rasmga qarab topadi, uning gap mazmuniga mos yoki mos emasligiga e'tibor beradi, o'rtoqlariga nisbatan tez topib, o'qituvchining rahmatiga sazovor bo'lishga intiladi. "Alifbe" darsligidagi matnlarda turli tinish belgilari ishlatilgan. O'quvchilar shularga mos ohang tanlashni, to'xtam (pauza) qilish o'rinlarini belgilab olishi zarur. Burida ham o'qituvchining tushuntirishi (birinchi uchragan tinish belgini izohlashi) va ifodali o'qish ham katta ahamiyat kasb etadi. Ifodali o'qilgan matngina tushunarli bo'ladi. Savod o'rgatishning birinchi kunlaridanoq o'qish ongli bo'lishi, bolalarni ongli o'qishga o'rgatish juda muhim. So'roqlar yordamida o'qilganlarni bola qanday tushungani aniqlanadi, tekshiriladi. Bolalar birinchi navbatda tilni, nutqni o'quv predmeti sifatida anglyadilar, ular xohlagan va qiziqarli narsalarnigina emas, balki zaruriy narsa va hodisalar haqida o'ylab, rejali nutq tuzish zarurligini ham tushuna boshlaydilar. Ular o'zining grafik shakli bilangina emas, balki leksikasi, sintaktik va morfologik shakli bilan ham og'zaki nutqdan farq qiladigan yozma nutqni ham

³ B. Ma'qulova, D. Nasriddinova. Kitobim - oftobim (1-sinf dan tashqari o'qish kitobi). - T.: "O'qituvchi" NMIU, 2008.

⁴ Boshlang'ich maktab darsliklarini yaratish mezonlari / Tuzuvchilar: Q. Abdullayeva, M. Ochilov, K. Nazarov, S. Fuzailov, N. Bikboyeva. - T.: 1994.

egallaydilar. Metodika bolalar nutqini boyitishi, sintaktik va bog'lanishli nutqini o'stirishni ham ta'minlashi kerak. Shuni aytib o'tish kerakki, bog'lanishli nutq maktablarda alohida bo'lim sifatida o'rganilm aydi, u til fanining boshqa bo'limlari bilan bog'langan holda shakllantiriladi. Ona tili o'qitish metodikasi fanining metodologik va ilmiy asoslari. Ona tili o'qitish metodikasining metodologik asosi borliqni bilish nazariyasidir. Bu fanning bosh vazifasi o'quvchilam ing o'zbek tili lug'at boyligini to'liq o'zlashtirib olishlarini ta'minlashdir. Ma'lumki, jam'iyatda til kishilar o'rtasidagi aloqaning zaruriy vositasidir.

Xulosa. Ongli o'zlashtirishni amalga oshirishda lug'at ustida ishlash ham muhim ahamiyat kasb etadi. So'zlarnig ma'nosi ustida to'xtalish, birinchidan, fikmi oydinlashtirsa, ikkinchi tom ondan matnni tushunishga ham yordam beradi. She'r, tez aytish, topishm oq, qo'shiq, maqol, hikmatli so'zlardan o'qitish, yod oldirish ham o'quvchilam ing o'qishga qiziqishini oshiradi, o'qish malakasini shakllantiradi, xotirasini mustahkamlaydi. Boshlang'ich sinflarda o'qish darslarining uchdan ikki qismi o'qishni mashq qilishga ajratilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. B. Ma'qulova, D. Nasriddinova. Kitobim - oftobim (1-sinfdan tashqari o'qish kitobi). - T.: „O'qituvchi" NMIU, 2008.
2. Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturi // O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining axborotnomasi, 7-maxsus son. - T.: „Sharq", 1999.
3. Boshlang'ich ta'lim bo'yicha Yangi tahrirdagi o'quv dasturi // „Boshlang'ich ta'lim". jurnali. — Toshkent, 2005. - № 5. 21 —33-betlar.
4. Boshlang'ich maktab darsliklarini yaratish mezonlari / Tuzuvchilar: Q. Abdullayeva, M. Ochilov, K. Nazarov, S. Fuzailov, N. Bikboyeva. -T.: 1994.